Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Isabel Aranburuzabala Amozarrain

Arrasate, Gipuzkoa (1947)

Aurkibidea

Biografia

Zintak

ARR-017

- **Proiektua**: Arrasateko haur kantak eta jolasak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Alberdi Bilbao, Itziar - Pagoaga, Irati
- **Data**: 2005-05-13
- **Iraupena**: 60 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k)**: Agirrebeña, Aintzane

ARR-018

- **Proiektua**: Arrasateko haur kantak eta jolasak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Alberdi Bilbao, Itziar - Pagoaga, Irati
- **Data**: 2005-05-13
- **Iraupena**: 60 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k)**: Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Arrasateko kaleak

- **Erref**: ARR-017/002
- **Iraupena**: 0:00:25. **Hasi**: 00:01:25. **Bukatu**: 00:01:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
Arrasateko kaleak; alde zaharra: Iturrioz, Erdiko kale eta Sorgin kale (edo Ferrerias).

2. Kanpai-klaseak: letxuga-kanpaia, aramaitakoa, su-kanpaia...

- **Erref**: ARR-017/014
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:15:50. **Bukatu**: 00:19:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak

Laburpena:
"Letxuga kanpaia" (maiatzaren 3tik irailaren 14ra arte), eguerdian izaten zen. Albakoa (40 kanpai); angelusa; aramaitakoa. Agonia kanpaia. Su-kanpaia; trumoi-kanpaia. Kanpaien doinuarekin bizi ziren lehenagoko belaunaldiak.

3. Atxipitxi, atxipitxa, umetako jolasa

- **Erref**: ARR-017/022

- **Iraupena**: 0:00:25. **Hasi**: 00:28:35. **Bukatu**: 00:29:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
"Atxipitxi, atxipitxa", umetako jolasa.

Transkripzioa
- Eta ze zan hori jolasa esan dozuna?
- Ba, holan, "Atxipitxi...". Danok lerruan ipinitta eta batak bestiai bultzaka: "atxipitxi, atxipitxa"...
- E: "Atxipitxi", eta gero beste aldera.
- "Atxipitxi, atxipitxa", bestekaldera. Pentsau zelan pasetan gauen denporie, "Atxipitxi, atxipitxa".
- Beti umiek eskolan, brillua ataraten bankuei, "Atxipitxi, atxipitxi"...
- Bai, mobimentuen. Holan ipini, "Atxipitxi, atxipitxa", ta ya ixe [puntan jausi biher zanien], bestekaldera.

4. Euren garaiko eta gurasoen garaiko jolasak

- **Erref**: ARR-017/026
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:33:35. **Bukatu**: 00:36:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Jolas-orduan egiten zituzten jolasak: sokasaltoan; tortoloska... Urte sasoiaren arabera, jolas desberdinak. Pote-poteka; diaboloa; etab. Amaren garaian, diaboloa eta txirikilarekin jolasten zuten.

Transkripzioa
- Eta jolasorduan, orduan imajinatzen dot neskak bakarrik ibiliko ziñaziela...
- Bai, neskak neskakin.
- Eta ze jolas izaten zian nesken arteko...?
- E: Hanka-koskoka...
- Hanka-koskoka esaten gauen.
- E: segun ze garaia zan.
- Karo, depende. Kanpuen ein leikezun...
- E: Oin ez naz akordetan ondo. Garizuman soka-saltoka.
- Bai, igual hori, ni ez naz akordetan.
- E: Eta tortoloseka be bai udan. Eta bestela...
- Sokie...
- E: Soka-saltoka. Baiñe hori zan garizuman, soka-saltoka. Ez naz gogoratzen ondo, baiña euezen epokak. Segun ze epoketan ha jokua zan. Eta izenak horrek. Gero, ba, muñekak ziela edo hau ziela... horrek gauzok. Baiña soka-saltoka eta...
- Pelotie be asko.
- E: bai, baiñe...
- Oin ikusten diez umiek orman kontra [pelotiekin] ikusten dotenien, gu be bai holan. Bota ta pasan ta...

- E: Eta gero, bueno, kaleko jolasak izeten zien "a tentes", "tape-tapes", "pote-potes"... horrek gauzok. Baiñe soka-saltoka eta tortolosak urte guztien, baiña soka-saltoka izeten zan, ez dakit zegaitik, garizuman.
- Diabolua be bai.
- E: Bai, diabolua be bai.
- Baiña diabolua nere aman denporetan be bai. Nik nere amari entzunda. Gure ama —ez dakit zure ama, nik nere ama— diabolua eta txirikillak. Txirikilla entzunda eukiko dozue... Txirikilla ta diabolua, nere aman denporakua. Eta bueno. Eta gero ya gu tortolosak, sokia, hanka-koskos...
- E: Bai, nere ama arbixak zerketan. Basarrixan jolas...
- Eingo zeben zeozetxo...
- E: Bai, bai, zeozer bai, baiña...
- Orduan, txirikillia esan dozu amari entzunda, ez?
- Bai, txirikillak.
- Eta "txikola" edo?
- A! ez dakit, igual gauza bera izango da...
- Txirikilliak bi makilla dakaz eta batari esaten zetsen "txirikillia" eta bestiari "txikola".
- A! Hori da. Eske zuk txirikillia eitten dozu, holan ipintzen dozun holan... Nik Beleneri entzunda, e! Ta gero holan beste bat, ta ipintzen dozun holan ta emoten dozun beste [...] "taka!", eta eitten zauen salto. Hori zan. Igual herri bakutxetan esango dotsie "txikola", beste batzuk... Hamen "txirikillas"... Igual deformauta egongo da, e!
- Bai, eske justu Ana Marik esan zestan, ta orduan ez dakit...
- A! Igual Aramaixon be bai. Bai, bai, hori askotan. Onbre, normalien zuk, lehengo... eitten dozun jolas, ba, basarrixen —bueno, kaletarrak igual diferente, baiña basarrixen—, ba, egurrakin, erramakin... zuk daukozun gauzakin. Harrixakin, holan zan jokue.

5. Neskek eta mutilek jolas desberdinak

- **Erref**: ARR-017/027
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:36:00. **Bukatu**: 00:38:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Neskek eta mutilek jolas desberdinak egiten zitutzen. Mutilen jolasak: txapak, kanikak, etab. Jolasak non erosten zituzten.

Transkripzioa
- E: Eta gero zan beste gauza bat, mutillak eukien joku batzuk eta neskak beste batzuk. Zeatikan mutillak txapaka, kanikaka... Horrek gauzok neskak ez geuen jolasten hortara.
- Ez. Honbre, izeten baziñen "mari-chico" esaten dana...
- E: Gero, klaro, pelota eta horrek gauzok ya aparte, horrek deportia. Baiña txapak eta kanikak zien... Eta gero, tronpia, klaro.
- Eta "Txorromorro" be bai. "Txorromorro", hori.
- E: Eta tronpia be zan garizumakue.
- Eta tronpia, txapak, kanikak... Horrek nun erosten zian hemen inguruan?
- E: Bueno, ba...
- Edo ein eitten ziran?
- Txapak gaseosako... gaseosie ta horren txapak. Zu, tabernatik tabernara

topetan txapak.
- E: Tabak, ba, segun. Hiltzen zanien zera...
- Batzuk gehixao zaukien, beste batzuk gutxiao...
- E: Klaro, tabak, hiltzen zanien arkumia, klaro, bueno, arkumienak izeten zan —eta diez— bigunak eta txarrak. Ta bestie, hori, gogorra zer da? De...
- Adarixana, ez?
- E: Adarixa. Baiña hori ya, jolin, topetie hori izeten zan gatxa. Gatxa. Horrek zien onak. Eta gero kanikak, ba, Txaparronien eta...
- Bai, Txaparro zan denda hori. Oin, esan dozunien, Txaparro, bai.
- E: Txaparronien...
- Zan apurtxo bat dendak danetarik: aldatu eitten zauen nobelak, kromuek... A! Kromuek be bai.
- E: Kromuek.
- Kanikak... Baiña txapak zan kalien topetie. Txapak zien kaleko gehixao.
- E: Gaseosenak eta... Hori txapak. Eta gero eitten zan holan bide bat...
- Klarioiakin eitten zan holan, eta txapia eruen bihar dozun "taka-taka-taka"...
- A! Bidien eruen biher dozun?
- [...] klarioiakin... Ta ein biher dozun "taka!" emon ta fan biher zan... Kalkulau ein bihar dozu ondo "tik-tik-tik", holan...
- E: Atzamarrakin, e!
- Ta kanikie, ba, hartzen zan "taka" holan, ta... Udaletxien ondion potxuak hor dao. Holan... Klaro, potxotxuek hor daoz. Ta batzuk [zaozien] onauak, bestiek txarrauak... ta "taka" eitteko. Itxoitten danok hartzeko...
- E: Izeten zien aiuntamentuko arkupietan ta elizpeko...
- Baitta, baitta.
- E: Elizpeko zerien be bai.
- Orduan zuek be bai jolasten zenduen horretan.
- E: ez hainbeste.

6. Umetako jolasak: hanka-koskoka, sokasaltoan

- **Erref**: ARR-017/028
- **Iraupena**: 0:04:10. **Hasi**: 00:38:00. **Bukatu**: 00:42:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako jolasak: hanka-koskoka; sokasaltoka. Jolasean egiteko kanta guztiak erdarazkoak ziren. Pote-poteka. Tenteka; tape-tapes. Umetako kontuak; bizimodua kalean egiten zuten. Txorro-morroka gehienbat mutilek egiten zuten.

Transkripzioa
- Eta esan dozue "hanka-koskoka". Hori ze...?
- E: "Hanka-koskoka". Ba, hori da lurrien markau joku bat...
- Lurrien holan marguakin ipintzen zan... Iratik be eingo zauen hori jokua.
- E: ... eta gero numerau eitten da, ta hankiekin erun bihar dozu harrixa.
- Bai, lehelengo bota holan "rak!" ta...
- E: Daz diferente... Zuek be eingo zauen holako...
- Bai, bai, "txingor-gaiñian" edo...
- Klaro, eske hori esan [...] izen desberdinñakin...
- E: Eta klaro, igual izena desberdiña izengo zan: "hanka-koskoka".

- "Hanka-koskoka"...
- Bai, hori da.
- Bai, zortzi numerokin edo...
- Edo zazpi edo...
- Edo sei.
- Edo sei edo segun, diferentiek zien. Gero, sokasaltoka izeten zan, ba, "a alturitas, a..."...
- Bai, emoten dozun [jokua], ba, saltoka edo holan ipini tiraka ta salto ta holan...
- Eta soka-saltuan kanturik eitten zenduen? Edo ze izaten zan, erderazkuak?
- E: Baiña erderazkuek, erderazkuek. Euskerazkuek, enee... pentsau be ez!
- "Quisiera ser tan alta como la lu-na".
- Eta "a alturitas" izeten zanien...
- "A alturitas" zan "primera", "segunda" ta horrek zien.
- E: Bai, ta "una vez la caurta y la quinta" mutillak han begira aber gonak noraiño jasoten gauen ikusten.
- Eta beste bat be bai zauen: "Me casé con un [...] solamente por rey, rey, rey... Me subí a una cama alta y no podía..."
- Eta horrek kantuok ze ikasten zenduezen, kalian?
- Bai, ba, batak bestiai; klaro, nausixei entzunda.
- E: Gaiñera, alrebes zenbat gauza estaen zien?
- Klaro, bai.
- Klaro, baiña ulertu be...
- Ulertu be zer esaten gauen be ez. Zenbat kantu ez gekixala zer esaten gauen be ez!
- "Pote-poteka" be esan dozue, ez?
- E: Baita ere "pote-poteka".
- Bai, "pote-poteka" sartzen zien pote baten harri batzuk eta ipintzen zan bat —taldie, eta bat—, toketan jakona, geldittu biher zan potiakin eta gero bestiek ezkutau ein biher zien. Eta gero zuk topau ein bihar dozu. Eta "pote-pote-pote..."
- E: Bai, baiña potie bota biher zan urrin.
- Hori da. Ta gero haren billa fan eta gero topau, ez?
- E: Eta gero haren billa faten diezen bittartien, urtetzen bazan beste bat, ba... Hori da apurtxo bat "tenteka" moduen, e! "Tenteka" be antzerakue zan.
- "Tenteka" zelan zan?
- "A tentes", erderaz esaten dotsie "a tentes".
- E: Ba, hori zan antzerakue, pote barik, baiñe antzerakue zan.
- Ba, bat geldiketan zan, kontau hainbeste zenbaki, bat gelditu eta gero topau. Eta gero, bata bestiei, ez badotsun harrapatzen, eitten dozun komo kataia leetxe. Ta azkena ez bazauen... —klaro, bestie dabil, bille zabillen— eta suertie zan, ez badotsen topetan, librau eitten zauen ta danok libre berriro. Ta hola ezkutuen ta holan.
- E: Bera faten zan beherutz, ba, goixen euzenak urten eta... "Tenteka".
- Ta gero "tape-tapes" guk be bai.
- Eta hori ze...?
- Hori da... Hori eitten zan asko kalien be bai, eta guk etxe barruen be bai.
- E: Etxe barruen [gehixenez].
- Bai, eta erropakin, ba, igual taldeka ein, ezta? Eta bi gorde biher diez bi. Eta gordetzen giñen igual Espe ta neu eta tapau —bueno, txamarrie be ze eukiko gauen... ba, abrigo bat edo zeoze— . Ba, tapaute. Eta gero etorri biher zan bestie eta azertau zeintzuk zauzien barruen. Ba, hau edo bestie... "Tape-tapes", tapau, "tape-tapes" esaten gutsen.
- E: Bi edo hiru [...] barruen. Ta mutiko [...] batzuk eskue sartzen.

- Bai, aprobetxau eitten zien ondo.
- E: eta gero, oin pentsetan nenguen, "tenteka" igual, hasarretuten giñenien, ba "Te vamos a mandar hasta el cementerio". Ikusi, orduen, kanposantua Arrasaten... Bielketie... Bueno, normalien ez zien faten, zeatik ha zan ya San Prudentziora fatie moduen. Eta oin ikusi nun dauen ya, e! Osea, herri barruen. Ta "Pues te vamos a mandar hasta el cementerio", "Joo.. —negar baten— hasta el cementerio no". Ikusi nun euen "el cementerio", e! Ta oin ya herri barruen geldittu da.
- Bai, jokuek horrek die.
- E: Orduen kalien jolasten gauen, kalien.
- "Txorromorroka" be esan dozue...
- Bai, "txorromorro". "Txorro, morro, piku, kaio, ke". Bata bestiei ipiñi ta zan "Txorro, morro..." Zelan zien atzamarrak? "Txorro, morro, piku, kaio, ke". Ta bestie, behekue, zauena, "Txorro!" ta "Ez!". Baiña hori igual gehixao mutillek, mutillek neskak baiño. Bai, zeatik zauen hortxe... Zelan da? Puritanismo. Zeatik hori mutillen gaiñien jartzie ta hori zan ya... Bueno!
- E: "Como a tape-tapes".
- "Como a tape-tapes". Hori zan ya apurtxo bat ausarta izan biher zan.

7. Umeak beldurtzeko Sakamantekasen ipuina

- **Erref**: ARR-017/030
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:42:55. **Bukatu**: 00:45:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Umeak beldurtzeko, "Sakamantekas" en ipuina kontatzen zen.

8. Urtea kantu eta jaien arabera antolatuta

- **Erref**: ARR-017/035
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:49:55. **Bukatu**: 00:53:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Amak kanturako zaletasun handia. Urtea jaien eta kantuen arabera antolatzen zen. Santa Ageda; garizumako kantuak; maiatzean Ama Birjinaren abestiak; ekainean San Juanak; San Ignazio; San Nikolas; Gabonetako kantak; etab.

9. San Juanetako abesti zaharra

- **Erref**: ARR-017/036
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:53:00. **Bukatu**: 00:54:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
San Juanetako abesti zaharra.

Transkripzioa
- Ikusi, hau da. Hau da Mondrauen abesten dana, danak dakixena: "Ez dau iñun gizonik San Juan..." Ta hau da bestie, "herri-heresia" esaten [...] Eta hau da:

Iaz ere Sain Juan Sain Juan zanetan,
aurten ere Sain Juan Bautista.
Jesukristoren lehengusua zan
Sain Juan, Sain Juan Bautista.
Hau da egia, da nagusia
konsolatutzeko mundu guztia.

Ibai guztiak agortu dira,
arrai gaixoak egarri.
Datorren urtean mutikotxuak
nun egingo dute igari?
Hau da egia, da nagusia
konsolatutzeko mundu guztia.

- Oso politta.
- Hau da zaharra esaten dana, e!

10. "Arre, arre mandako" kanta

- **Erref**: ARR-017/039
- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:55:40. **Bukatu**: 00:56:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
"Arre, arre mandako" kanta.

Transkripzioa
- E: "Arre-arre, mandako..." A! Gaiñera, ez dauko... soñurik ez dauko horrek!
- Bai, rezitaua da, ez?
- Bai.
- Osea, ez daka doiñu...
- Baiña zuek zela eitten [zeuen], ba?
-
Arre, arre, mandako,
Bixar Panplonarako,
Etzi Tolosarako.
Handik zer ekarriko?
Zapata ta soiñeko.

Hori zan.

11. "Amamana don da..." kanta

- **Erref**: ARR-017/040
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:56:00. **Bukatu**: 00:56:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
"Amamana don da, amamana don da, gure mutikotxua...." kanta.

Transkripzioa
- Ni gehixao akordetan naz igual ez nere anaiakin, porke nik nere atzetik bat bakarrik daukat gaztiaua, baiña igual nere aiztian umiek, nere […] lobak, igual asko: "Amamana don da, amamana don da..." Baiña hori da. Osea, ez... "Amamana don da", holan, besuetan hartu...
- Ta lo hartzeko edo?
- Bai.

Amamana don da, amamana don da
gure mutikotxua.
Amamana don da, amamana don da
gure mutikotxua.

Ez dakit, bueno...

- E: eta gero umiai [eitteko]...
- Ez, ba, goxo. Hori besuetan nik... Ta nik nere alabai holan, e! A! Bai, bai. Nik aman kantuak danak jarraitzen dot.

12. Amak ura edaterakoan abesten zien kanta

- **Erref**: ARR-018/002
- **Iraupena**: 0:00:32. **Hasi**: 00:00:33. **Bukatu**: 00:01:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
Amak txikitan mendian ura edan behar zuenean abesten zuen kanta: "hau ura nok eran dau, aingerutxo batek...".

Transkripzioa
- Nik hau amari entzunda. Nik baiño nere amak gehixao, e! Bera, txikitan, aber… faten zienien mendira eta egarrixe, eta ura eran bihar zauienien, hori ura erateko esaten zauen hauxe, e! Ta esaten zauen:

"Hau ura nork eran dau,
aingerutxo batek.

Zenbat bidar?
Hiru bidar.
Jesus ta milla bider."

Eta horrekin ya eran eitten dozun, ta ez jatzun pasetan ezebez.
- Bedeinkauta...

13. "Ogera noia, ogetik nator.." kanta

- **Erref**: ARR-018/003
- **Iraupena**: 0:00:30. **Hasi**: 00:01:05. **Bukatu**: 00:01:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
"Ogera noia, ogetik nator..." kanta.

Transkripzioa
- Eta gero beste bat, esaten zauen:

"Ogera noia,
ogetik nator,
topetan dittut
hiru aingeru,
bat buruan,
bi oiñetan,
hor dator San Jose
arantzaz josirik eta beterik
hau egunian hiru bider esaten dauenak
ez dau ikusiko infernurik".

Ez dakit holan izango zan.
- Hori zer zan, gabeko errezuren bat edo?
- Errezu bat holan.

14. Gabonetako kanta zaharra

- **Erref**: ARR-018/005
- **Iraupena**: 0:00:24. **Hasi**: 00:02:18. **Bukatu**: 00:02:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak

Laburpena:
Gabonetako kanta zahar bat: "Goazen goazen Belenera zahar da gazte guztiok..."

Transkripzioa
- Eta gero, gabonetako kantak... Nik dauket, aber... Hau be guk urtero-urtero abesten gauen nere etxien. Eta da:

"Guazen, guazen Belenera
zahar ta gazte guztiok
eramaten Belenera
Gabon Zahar bi kapoi,
ardi bi ta lau billots,
pitxar haundi bat esne.
Intxaur, sagar, gaztaiñak
altzua bete-bete.
Altzua bete."

15. Errege eguneko kanta

- **Erref**: ARR-018/006
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:02:42. **Bukatu**: 00:03:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:
Errege egunean abesten zen kanta: "Erregiak datoz, erregiak datoz..."

Transkripzioa
- Eta gero beste bat... Porke gero dauko... Aber, hau. Jo, daukot nere euskeran... Erregiak. Lehen zien Olentzero baiño Erregiak. Eta gure amak abesten... Klaro, bera txikittan hau:

"Erregiak datoz (biz)
Bretxan barrena (biz)
Umilla dezagun (biz)
Jesus Belena (biz)
Ate-txokuan oillar bi
batak bestia dirudi
etxe hontako etxeko andria
Ama Birjiña dirudi.
Ama Birjiña, Ama Birjiña,
zu zera zeruko erregiña."

Eitten dust grazia, porke ipintzen dust... Faten naz atzerutz, ta ez dakizue...

16. Errege eguneko kanta

- **Erref**: ARR-018/008
- **Iraupena**: 0:00:38. **Hasi**: 00:05:05. **Bukatu**: 00:05:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak

Laburpena:
Errege egunean abesten zen kanta: "Hiru errege datoz kale nagusitik...".

Transkripzioa
Hiru errege datoz kale nausitik,
tripa saardoz beteta, ezin egon zutik.
Meltxorrek heltzen dio Gasparri besotik,
ez muturrez aurrera eroriagaitik.
Hiru errege Orienteko
[…n] dijoa
[Haxe be] erakusten da tanboliña jua.
Bizi-bizi arraiñak igeri.
Arrain gorria, [burruin] gorria,
[trispitis] kalera
a ze kuadrilla ederra
kalian barrena.

17. Gabonetako kanta

- **Erref**: ARR-018/010
- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:06:20. **Bukatu**: 00:06:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak

Laburpena:
"Gabon gaboneta, errez errezeta ..." kanta

Transkripzioa
- Beste bat, ke daukat hamentxe zan be bai:

"Gabon, gabonetan,
errez errezetan
Jesus jaio dala
jo deigun krisketa."

- Bai, hori bai...
- Hori entzunda daukozu? Ba hori... Horregatik ez diez izango... porke nere ama... Osea, eurok ez daue asmatu, ta gura dot esatia, diez kanziñuak...

18. San Nikolasen kanta

- **Erref**: ARR-018/013
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:09:30. **Bukatu**: 00:10:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
San Nikolasen kanta.

Transkripzioa
- San Nikolas-en kantua?
- A! Hori bai, hori beti.
- Hori bai, ezta? Eta, gaiñera, imajinatzen dot... Hori bersiño bakarra da edo...?
- E: Bai. Ez dauko zentzunik gauza batzuk, ez dakitzu zer esaten dozun, baiñe bueno, baiñe hor dao.
- Ia, gitxi gorabehera hau da zuek dakizuena?
- "San Nikolas, coronado..." Ai! Ke, ba!

"San Nikolas, coronado,
arzobispo, Mariandres.
A la luna —guk esaten gauen— a la luna,
noche y dia,
etxeko andre noblia
egizu, egizu pillia.
San Nikolas,
triskili-tras,
dame una castaña y no quiero más.
Aquí estamos cuatro, cantaremos dos
Para San Nikolas por amor de dios.
Lehelengo portaleko —baiña da "Belengo", ta guk "lehelengo"—
ate zabalean
hotzak dardaraz dago Jesus lastuetan (biz).
Angelitos somos,
suspi-suspiramos,
lukainka, txorizo,
neskai dana, mutillari bapez".

Hau ez da...
- Neskai dana, mutillari bapez...
- Eta mutillak: "neskai bapez, mutillai dana" ta hortxe, hor bukatzen da.

19. Arrasatek Arantzazura joateko abesti propioa du

- **Erref**: ARR-018/017
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:12:55. **Bukatu**: 00:14:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Arrasate, oso herri abeslaria. Arantzazura joateko ere herriak bere kanta propioa du. "Goazen poz ta alai Arantzazura...."

Transkripzioa
- De todas formas, Mondrauen kantuen asko ein da, e! Da herri bat beti... Bueno, Euskal Herrixan danien, baiña Mondraue izan da... [Esan biher dotsut...], bueno, elizan, baiña Arantzazura fateko be bai Mondraukuak zaukien bere kanziñua.
- E: Dauko.
- Dauko. Berez, abestu eitten da urtero be bai. Aber:

Goazen poz ta alaiz Arantzazura,
goazen bai mondragotarrak
Birjiña amari txintxo eskeintzera
gure herriaren eskeintzak.

Arantzazun Maria agertu zanian,
Oñati ta Mondrauen zeukan bere aldian
Iñor baiño lehenago geure gurasoak
Arantzazura zituen zuzendu pausoak.

Agur, agur, agur Maria.
Gorde, gorde Euskal Herria.

20. Arrasate eta Bergarakoen harremana; honen inguruko kanta

- **Erref**: ARR-018/019
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:16:00. **Bukatu**: 00:18:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Inguruko herriekin harremana. Arrasatearrak Bergarakoekin betidanik izan dituzte harramarrak. Gai honen inguruan kanta bat gogoratzen dute.

Transkripzioa
- Eta inguru honetan, orduan, Arrasate zeiñekin, ze herrikin gaizkitxuao eruan da edo…?
- Bergaratarrak zien oso txuluak.
- E: Bergarakuak oso gaizki beti.
- Bai?
- Bergaratarrakin bai.
- E: Gure denporan Bergarakuak oso gaizki.

"Bat eta bi,
Mondrauak irabazi,
hiru eta lau
Bergarak galdu dau.
Bergarak egin du
ahalegin guztia
Mondrauak irabazi
urrezko kopia."

- Amorruaz gaiñera, e!
- Bai, eske esan besterik ez dot ein eta ya…
- E: Amorru bat…
- Ta erderaz be bai zan: "Los chicos de Bergara…", gero erderaz be zauen…
- Eta betidanik?
- Bai. Oin igual ya ez…
- Oin igual gehixao gaztiak Aretxabaleta ta hola…
- Zueik dakozue harekin apur bat…

- Bai.
- E: Baiña oin igual ez dakit, zegatik jentiak Bergarakuek eitten dau lana Bergaran, Bergarakuek Mondrauen, Mondrauekuek... batu da.
- Bai, ya gauza diferentiek. Lehen bakoitza bere herrixen; gutxi mobitzen zien.
- E: Baiña lehen Mondrauko bat Bergarara fatie bizitzera oin faten diezen moduen... ezta...!
- Edo nobixia topau ezkero Bergarakua?
- E: A! Hori zan grabe! Euen tartania. Orduen zan... Klaro, ez kotxerik oingo moduen ta ezer. Eta, klaro, batzuk eukien nobixie Bergaran. Eta faten zien, eta gero azkenien etorten zien tartanan, azkenengo momentuen. Eta batzuk akordetan naz behin tartaniei botatzen harrixak topau euelako nobixie Bergaran eta holako gauzak. Gero ya, beuno, hori ya apurtxo bat zertuta, baiñe bai, bai.
- "Tartania" zeri esaten detsazu?
- E: Tartana zan, ba, autobus txiki bat zahar-zaharra. Eta klaro, ba, azkenengo momentuen nobixo danok etorten zien. Mondrautik Bergarara be fango zien! Baiña, normalien, Mondrauko mutillek Bergarara faten zien gehixao, zegatik Bergarako neskak oso elegantiek zien.
- Bai, hori bai.
- E: Eta, orduen, topetan zauen gehixao Mondrauko mutillak nobixia Bergaran alderantziz baiño.
- Señoritak zian?
- Bai, bai, beti, beti.
- "Chulísimas".
- E: Poltsak eta. Ta guk poltsia ez geuken.
- Ke, ba! Poltsak...?
- E: Eta Bergarakuek bai. A! Bueno, akordatzen zara?
- [Ointxe datoz jaixak], ipintzen zian elegante...
- E: Bueno...! Bai.
- Diru gehixao momentu horretan. Igual esaten zaben...
- E: Bueno, esaten zan Bergaran emakumiek eukiela diru gehixao, zegatik zan "la algodonera", ta eitten zauen lana fabriketan. Ta Mondraukuek fan biher zien orduen kanpora lanien. Gero ya fabrikak-eta, baiña Algodoneran eitten zauen emakumiak lana.

21. "Behin joan nitzen azokara..." kanta

- **Erref**: ARR-018/024
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:26:10. **Bukatu**: 00:27:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
Beste kanta batzuen erreferentzia; "Behin joan nitzen azokara..." kanta.

Transkripzioa
- Aber, kantuak... "Zenbat diran, hamar dira..."?
- Ez.
- "... oillua kakarixetan, oillarra..."?
- Ke, ba, ez.
- Holakorik ez? "Behin joan nitzan azokara..."?
- Bai, baiña hori umiena izan dana, ez? Nire umiek, nere neskatilliak

ikastolan ikasitta. "Behin joan nintzen...", Zelan da? "... azokara. Topatu nuen txakur txiki bat. Txakur txiki hori uau, uau, uau. Hauxe gaba pasatu nuen nik". Holan da, ez?
- E: Bai. Baiña hori ya Itxarok-eta eskolan...
- Nik uste dot ya gehixao da... Igual izan lehendik igual gero [etara], baiña...
- Bai, ze kantua oso zaharra da, baiña...
- Bai, izan leike. Igual gero ikastolak hasi zienien...
- Baiña zuk esan dozun azkenengo esaldixa zein izan da?
- Aber, zela...? Eske ez dakit.
- "Txakurra uau, uau..."...
- "Behin joan nitzen azokara"...
- E: "Katua miau, miau..."... Osea, gero etorten da katua, txakurra, osea...
- "...txakur txiki hori uau, uau, uau. Hauxe gaba pasatu nuen nik".
- Ez, eske hori ez...
- Azkenengo zatixa ez dao.
- E: Eta gero etorten da katua, ta [...] zaldia, ta...
- Txorixa ta...
- "Behin joan nitzen azokara"... Gero zoiaz aldatzen. "A ze gaba pasatu nuen nik". Hori, igual, "A ze gaba pasatu nuen nik", animalien zarataz edo... depende, txakurra uau, uau; katua miau, miau; txoriak pio, pio... Ez? "A ze gaba pasatu nuen nik". Bueno, igual disparatiak gabiz esaten.
- Ez, ez, ez.

22. Amari entzundako 'Pernando amezketarra'ren ipuina

- **Erref**: ARR-018/030
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:32:15. **Bukatu**: 00:33:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Amari entzundako kontuak: Pernando amezketarraren ipuina.

Transkripzioa
- Eta zu zeren esaten zeoze Pernando Amezketarra edo...
- Eske gura amak kontetan zauen asko Fernando Amezketarra... Bera eta guri be bai, ba, hori, Fernando Amezketarrana. Akordetan naz...

Behin, Fernando Amezketarra —bueno, hori, egongo diez jasota nunbaitten, baiña— ba, ipini zala gaixorik. Eta, klaro, basarrixen. Eta bueno, ba, abisau dotsien medikua etortzeko. Baiña, klaro, medikua allegau orduko basarrira, ba, ya Fernando osatute. Eta ya soluen zauen lanien. Eta han ikusten dau "Enee!" medikue datorrela, igual zortzi egun pasata edo hiru. "Ene, ba! Ya ke honaiñotxe etorri da, ogian sartu biharko dozu". Eta bueno, Fernando formal-formal ogera sartu eta, bueno, medikuak: "Buu, grabe ikusten dotsut, e! — A! Ez—: "Kalian esan dostie bastante grabe zauzela", abadie ta bixok —hori da— abadie ta bixok. "Ene! Ya grabe egongo zara", pentsau, ya koloriak lanien ibilitta gorri-gorri ya. "Ba, kalenturie, sukarra..." ta ez dakit ze. "Bueno, ya ke..." , bera abarka ta guzti ohien sartuta, "... ya ke honaiñotxe etorri garen, ya igurtzie ta

azkenengo sakramentue emon. Aittiaren, semiaren...", kentzen dotsie mantak emoteko, ta abarkakin bestie ohien sartuta. Engañue...

23. Araozko biztanleen inguruko kontuak

- **Erref**: ARR-018/031
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:33:35. **Bukatu**: 00:35:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Araozko biztanleen inguruko kontuak.

24. Araozko biztanleen inguruko kontuak

- **Erref**: ARR-018/034
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:37:00. **Bukatu**: 00:38:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Araozko biztanleen inguruko kontuak.

25. "Arre arre mandako" abestia

- **Erref**: ARR-018/040
- **Iraupena**: 0:00:15. **Hasi**: 00:42:35. **Bukatu**: 00:42:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
Umeak altzoan ipinita "Arre arre mandako" abesten zitzaien.

Transkripzioa
- Eta ume txikixeri jolasak altzuan ipinitta...
- E: "Arre, arre, mandako..."
- "Arre, arre, mandako..." esan dozue...
- E: "... bixar Panplonarako, etzi Tolosarako...", hori bai. "...etzi Tolosarako, handik zer ekarriko, zapata ta gerriko", hori bai. Bueno...!

26. "Txalo pin txalo" eskuekin egiteko kanta

- **Erref**: ARR-018/041
- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:42:50. **Bukatu**: 00:43:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
Eskuekin lagunduta abesten ziren ume-kantak: "Txalo pin txalo".

Transkripzioa
- Eta eskuekin edo...
- E: "Txalo pin txalo..."
- ... arpegixan edo...?
- E: "Txalo, txalo, txalo pin txalo. Txakur txikia begira dago". Hori. "Txalo, txalo, txalo pin txalo. Txakur txikia begira dago".
- Eta beste gauzarik, ba, holan, arpegixan umiari? Beste kanturen bat?
- Ez.

27. Ume-berbeta

- **Erref**: ARR-018/044
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:44:25. **Bukatu**: 00:47:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Ume-berbeta. "Paitxie"; "Bekerreke"; "bapo"; "po-po"; "no-nua"...

Transkripzioa
- Lehen esan dozue ume-berbetia ta zeuek behintzat eitten zenduezela halako... Ba, hori, ez? Okeliari ez dakit zelan esan ta...
- E: Bai.
- Nik hamen zerrendatxo bat dakat eta ia batzuk behintzat ezautzen dozuezen. Bueno, ahatiari zelan esaten detsazue hemen? Ahatia, animalixari...
- Paittiai...
- E: Paittia, ba, normala.
- "Bilixa" ez?
- Ez, paittak.
- Amaittu?
- Bukatu.
- Akaberia edo bukatu.
- Baiña umiari zelan esaten jako? "Amaittu dozu?"
- E: Ez...
- "Bapo", ez?
- E?
- Bapo...
- Bapo, bapo-bapo. A! Klaro, oin esan dozunien... Bapo, bai.
- E: Bukaketan zanien jaten zauena, "bapo".
- Edo be bai igual jan ta ondo gelditu bada, "Bapo-bapo gelditu zara, e!

Bapo-bapo". Bai, hori bai. Hori espresiñue bai.
- Eta ardixari?
- Bekerreke.
- E: Bai, hori, bekerreke.
- Bekerreke?
- Bekerreke, bai.
- Arrautziari?
- Arrautze, ez?
- "Txu-txu"?
- E: Ez, arrautza.
- Autueri?
- E: "Po-po".
- Behixa?
- E: Ixoin, baeuken, e!
- Ez dakit, "takatan" edo, ez dakit.
- Ez! Ez naz akordaten, baiña baeuken.
- "Aida", "mu-mu"...?
- E: "Mu-mu", "mu-mu". "Nonua" behixai ez, animali guztiei "nonua".
- Daneri, bai, "nonua". Bueno, igual, "nonua" ez igual txakurrei, e! Baiñe igual astuei edo behixe, edo animalixe... edozein animali "nonua".
- Gero, besuetan hartzeko orduan, "aupa" edo...?
- "Aupa".
- Esan dozue, "Arreborritxiko". "Arrekonkon"?
- Ez.
- Eta...
- "Arrekonkon" zer don, ba?
- Ba, "Arreborritxiko", baiña beste moduren baten...
- A!
- Bizkarrian hartuta ta holan saltoka-saltoka? "Trakatan-trakatan"?
- "Trakatan-trakatan".
- Jausten zianian edo jausittakuan umia, "punba", "punbala"...?
- "Punba".
- E: "Punbala" gehixao, bai, "punbala".
- Eta jarri?
- "Apitxi".
- E: "Apitxi", hori. "Apitxi", "Apitxi", bai.
- Esniari "ninia" edo...?
- E: "Nenia", "nenia", bai.
- Ezkutau?
- Gorde.
- E: Ez, gorde ez...
- "Kuku"...?
- E: "Kuku", bai.
- Bai, bueno...
- "Kiki", "kuku"...?
- "Kuku".
- Gauza zikiñari? "A! Hori zikiña dao!"
- Bai, baiña...
- Kaka. Kaka, erderatik igual kaka. Ez dakit, e!
- Okeliari eta arraiñai esan dozu "txitxi", ez?
- "Txitxi".
- Eta ume txikixari "ninia", "txetxe", "txotxo"...?
- "Txetxe".

28. Ume-berbeta

- **Erref**: ARR-018/045
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:47:40. **Bukatu**: 00:49:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Ume-berbeta. "Tilin-talan"; "Xigua"; "Mixi"...

29. Ume-berbeta

- **Erref**: ARR-018/046
- **Iraupena**: 0:03:25. **Hasi**: 00:49:35. **Bukatu**: 00:53:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Ume-berbeta. "kukurruku"; "Purra"...

30. Ume-berbeta: "erakutsi" eta "tati"

- **Erref**: ARR-018/048
- **Iraupena**: 0:00:45. **Hasi**: 00:53:30. **Bukatu**: 00:54:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
"Erakutsi eta tati".

Transkripzioa
- E: Eta aber: "Ikusi eta tati".
- Zelan?
- E: Aber, "tati" da bigarrena. "Erakutsi ta tati". "Erakutsi ta tati".
- Eta hori esaten jako edozer gauzari? Nahi dot esatia...
- E: "Tati" ez dakit zegaittik, osea...
- Baiña zuk olixuan ejenplua ipini dozu ta...
- E: Lehengunien ondion... zegatik hori nere ama zanak esaten zauen: ba, olixue gutxi zertu biher dala, zegatik bestela gizendu...
- Baiña lehen ez zauelako, lehen ez zauelako.
- E: Lehengunien ondion neuk esan [neuen]: "Bai, nere ama zanak esaten zauen moduen gose denporan: erakutsi ta tati". "Erakutsi ta tati".
- Oso politta...
- "Tati" ez dakit zer zentzu dauken hor, baiña bueno, hor dao.

31. Euskararen egoera Frankismo garaian

- **Erref**: ARR-018/051

- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:56:30. **Bukatu**: 00:59:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Euskararen egoera Frankismo garaian. Beraien belaunaldiko neska-mutilek erdaraz ikasi behar izan zuten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-16

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com